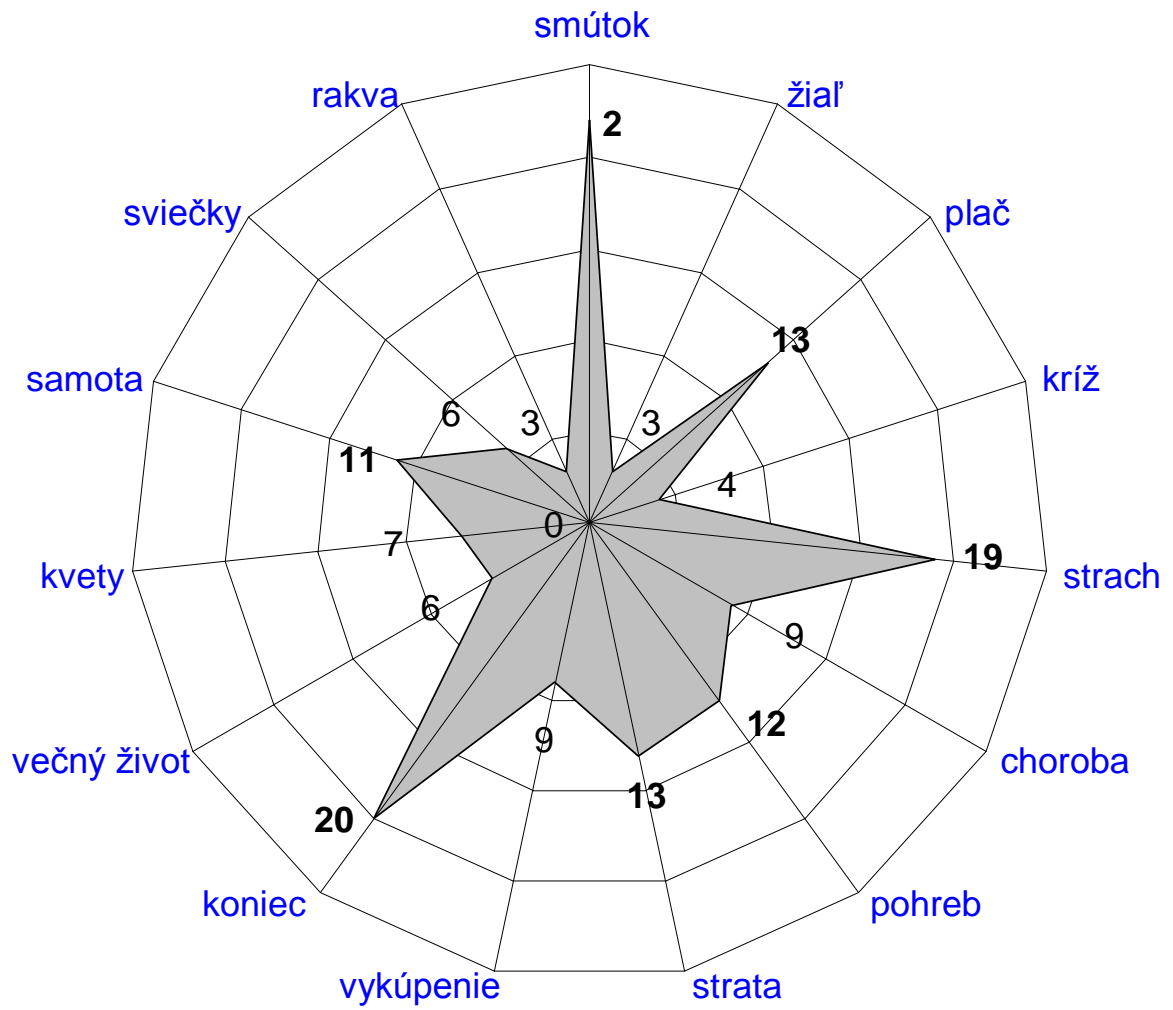

Prílohy

Príloha A Pojmová mapa asociácií na slovo smrť

Príloha B Fázy prežívania zomierania podľa Kübler-Rossovej (Centková – Balogová, 2007, s. 124-125)

FÁZA	PREJAVY	POSTUPY
NEGÁCIA Šok, popretie reality	„Nie, je nie, pre mňa to neplatí.“ „To nie je možné.“ „Určite je to omyl.“	Nadviazať kontakt, získať dôveru
AGRESIA Hnev, vzburá, zlosť	„Prečo práve ja?“ „Čia je to vina?“ (zlosť na ľudí, výčitky nespravodlivosti)	Dovoliť odreagovanie, nepohoršovať sa, dovoliť prejaviť city.
VYJEDNÁVANIE	„Možnože predsa len nie ja!“ (hľadanie zázračných liekov, liečiteľov)	Maximálna trpezlivosť.
DEPRESIA Smútok, zúfalstvo	„Čo to pre mňa znamená?“ (smútok z utrpanej straty, z hroziacej straty, strach o zaistenie rodiny)	Trpezlivo vypočuť, pomôcť urovnať vzťahy, pomôcť hľadať riešenie
ZMIERNENIE súhlas	„Áno, keď to musí byť, môžem.“ (vyrovnanie, pokora, skočil boj, je čas lúčenia) „Dokonané je...“	Mlčanlivá ľudská prítomnosť, držať za ruku, utrieť slzu.

Príloha C

MODEL DEKLARÁCIE PRÁV PACIENTOV

(Materiál je súčasťou dokumentu Princípy práv pacientov v Európe, ktorý predložil Regionálny úrad WHO pre Európu na konferencii v Amsterdame, v marci 1994.)

1. Ľudské práva a hodnoty v zdravotníckej starostlivosti

Listiny citované v úvode treba považovať za špecificky platné pre oblasti zdravotníckej starostlivosti s tým, že ľudské hodnoty, vyjadrené v týchto dokumentoch, sa majú odrážať v zdravotníckom systéme. Rovnako treba pripomenúť, že ak sa výnimočne uplatňujú obmedzenia práv pacientov, musia byť v súlade s chartou ľudských práv a musia mať právny základ v zákonodarstve danej krajiny. Ďalej možno konštatovať, že nasledujúce vymedzené práva nesú príslušnú zodpovednosť konať so záujmom o zdravie iných a v záujme ich rovnakých práv.

1.1 Každý človek má právo na rešpektovanie svojej osoby. Každý má právo na sebaurčenie.

1.2 Každý má právo na telesnú a duševnú celistvosť (integritu) a bezpečnosť svojej osoby.

1.3 Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromia.

1.4 Každý má právo na rešpektovanie svojich kultúrnych hodnôt, ako aj náboženského a filozofického presvedčenia.

1.5 Každý má právo na takú ochranu zdravia, akú poskytujú primerané opatrenia na prevenciu chorôb a zdravotnícka starostlivosť, a na možnosť usilovať sa o získanie najvyššej dosiahnuteľnej úrovne svojho zdravia.

2. Informácia

2.1 Informácia o zdravotníckych službách a o tom, ako ich čo najlepšie využívať, sa má poskytnúť širokej verejnosti, aby slúžila všetkým zainteresovaným.

2.2 Pacienti majú právo byť plne informovaní o svojom zdravotnom stave vrátane medicínskych faktorov, o navrhovaných lekárskech výkonoch vrátane potencionálneho rizika a prínosu každého výkonu, o alternatívach navrhovaných výkonov vrátane dôsledku neuskutočnenia liečby, ako aj o diagnóze, prognóze a postupe liečby.

Pacientovi možno výnimočne informáciu zamlčať vtedy, keď sa predpokladá, že táto informácia by mu spôsobila vážne poškodenie. Informácia sa musí pacientovi oznámiť

primeraným a zrozumiteľným spôsobom vzhľadom na jeho schopnosti s minimálnym použitím neznámej odbornej terminológie. Ak pacient nekomunikuje v danom jazyku, je potrebné zabezpečiť preklad.

2.3 Pacienti majú právo nebyť informovaní, ak o to výslovne požiadajú.

2.4 Pacienti si majú právo vybrať, kto má byť informovaný v ich mene.

2.5 Pacienti majú možnosť získať si ďalší (odborný) názor (na svoj zdravotný stav).

2.6 Pri prijatí do zdravotníckeho zariadenia majú byť pacienti informovaní o mene a profesionálnom postavení zdravotníckych pracovníkov, ktorí sa o nich starajú, ako aj o všetkých pravidlách a bežných postupoch, ktoré sa týkajú ich pobytu, liečby a ošetrovania.

2.7 Pri prepustení zo zdravotníckeho zariadenia majú mať pacienti možnosť vyžiadať si písomný súhrn svojej diagnózy, liečby a ošetrovania.

3. Súhlas

3.1 Informovaný súhlas pacienta je podmienkou každého medicínskeho zásahu.

3.2 Pacient má právo odmietnuť alebo prerušiť medicínsky zásah. Dôsledky odmietnutia alebo zastavenia určitého výkonu sa musia pacientovi starostlivo vysvetliť.

3.3 Keď pacient nie je schopný vyjadriť vôľu a lekárskeho výkon je urgentný, možno jeho súhlas predpokladať, pokiaľ z predchádzajúceho výslovného vyjadrenia nie je zrejmé, že by v danej situácii súhlas odmietol dať.

3.4 Ak sa vyžaduje súhlas zákonného zástupcu a navrhovaný výkon je urgentný, možno ho urobiť aj vtedy, keď sa nedá včas zabezpečiť súhlas zákonného zástupcu.

3.5 Ak sa vyžaduje súhlas zákonného zástupcu, pacienti (maloletí alebo dospelí) sa musia podieľať na rozhodovacích procesoch do maximálnej miery, ktorú dovoľujú ich schopnosti.

3.6 Ak zákonný zástupca odmieta dať súhlas a lekár alebo iný poskytovateľ starostlivosti zastáva názor, že daný výkon je v záujme pacienta, musí sa o rozhodnutie požiadať súd a iná forma arbitrážneho rozhodovania.

3.7 Vo všetkých ostatných situáciách, keď pacient nie je schopný dať informovaný súhlas a nie je stanovený zákonný zástupca ani zástupca určený pacientom, majú sa prijať primerané opatrenia na zabezpečovanie náhradného rozhodovacieho procesu, pričom treba brať do úvahy to, čo je známe a čo možno s najväčšou pravdepodobnosťou predpokladať, že by sa zhodovalo so želaním pacienta.

3.8 Súhlas pacienta sa vyžaduje na uchovávanie a použitie všetkých zložiek ľudského tela. Súhlas možno predpokladať, ak sa majú použiť v priebehu diagnostiky, liečby a ošetrovania daného pacienta.

3.9 Informovaný súhlas pacienta je potrebný na jeho účasť v klinickej výučbe.

3.10 Informovaný súhlas pacienta je podmienkou jeho účasti na vedeckom výskume. Všetky výskumné protokoly sa musia predložiť na náležité etické posúdenie. Výskum nemožno vykonať na osobách, ktoré nie sú schopné vyjadriť svoju vôľu, pokiaľ sa nezískal súhlas právneho zástupcu a výskum nie je hodnoverne v záujme pacienta. Ako výnimka z požiadavky, aby účasť na výskume bola v záujme pacienta, môže sa nesvojprávna osoba zahrnúť do pozorovania alebo výskumu neprinášajúceho priamy prospech jej zdraviu za podmienok, že táto osoba nemá proti tomu námietky, riziko alebo záťaž sú minimálne, výskum má veľký význam a nie sú k dispozícii iné alternatívne metódy či výskumné subjekty.

4. Dôvernosť a súkromie

4.1 Všetky informácie o zdravotnom stave pacienta, jeho ochorení, diagnóze, prognóze a liečbe, ako aj každá ďalšia informácia osobného charakteru sa musia považovať za dôverné, a to aj po jeho smrti.

4.2 Dôverná informácia sa môže prezradiť len vtedy, keď je to umožnené zákonom. Súhlas možno predpokladať, pokiaľ ide o podanie informácie iným poskytovateľom zdravotnej starostlivosti ktorá sa podieľa na liečbe pacienta.

4.3 Všetky identifikovateľné údaje o pacientovi musia byť náležite chránené. Ochrana údajov má byť primeraná spôsobu ich uchovávaní. Rovnako chránený musí byť aj každý ľudský materiál, z ktorého možno identifikovateľné údaje získať.

4.4 Pacienti majú právo prístupu k svojej zdravotnej dokumentácii, k technickým záznamom a ku všetkej ďalšej dokumentácii a záznamom týkajúcim sa ich diagnózy, liečby a ošetrovania, ako aj právo na získanie kópie svojej dokumentácie a záznamov, prípadne ich časti. Z tohto prístupu sa vylučujú údaje týkajúce sa iných osôb.

4.5 Pacienti majú právo požadovať opravu, kompletizáciu, vypustenie, objasnenie či aktualizáciu osobných a medicínskych údajov, ktoré sa ich týkajú, ak sú nepresné, neúplné, nejednoznačné, zastarané alebo bezvýznamné pre diagnózu, liečbu či ošetrovanie.

4.6 Zásah do súkromia alebo rodinného života pacienta nie je prípustný. Možno ho vykonať iba vtedy, keď naň pacient udelí výslovný súhlas, pričom sa tento zásah pokladá za nevyhnutný pre pacientovu diagnózu, liečbu a ošetrovanie.

4.7 Medicínske výkony možno robiť pri náležitom rešpektovaní súkromia jednotlivca. To znamená, že daný výkon možno uskutočniť len v prítomnosti osôb, ktoré sú na jeho realizáciu nevyhnutné, pokiaľ pacient nemá iné požiadavky.

4.8 Pacienti prijímaní do zdravotníckeho zariadenia majú právo očakávať také materiálne vybavenie zariadenia, ktoré zabezpečí ich súkromie, a to najmä pri ošetrovaní, vyšetrení a liečbe.

5. Starostlivosť a liečba

5.1 Každý má právo na poskytnutie zdravotnej starostlivosti, ktorá je primeraná jeho zdravotným potrebám vrátane preventívnej starostlivosti a činností zameraných na podporu zdravia. Zdravotnícke služby majú byť k dispozícii priebežne. Majú byť dostupné pre všetkých spravodlivo, bez diskriminácie a podľa finančných, ľudských a materiálnych zdrojov, ktoré možno v danej spoločnosti zabezpečiť.

5.2 Pacienti majú kolektívne právo na určitú formu reprezentácie na každom stupni zdravotníckeho systému vo veciach súvisiacich s plánovaním a vyhodnocovaním (zdravotníckych) služieb vrátane rozsahu, kvality a fungovania poskytovanej starostlivosti.

5.3 Pacienti majú právo na takú kvalitu starostlivosti, ktorá sa vyznačuje vysokou technickou úrovňou a zároveň humánnym vzťahom medzi pacientom a poskytovateľmi zdravotníckej starostlivosti.

5.4 Pacienti majú právo na kontinuitu starostlivosti vrátane spolupráce medzi všetkými poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti a zdravotníckymi zariadeniami, ktorí/é sa môžu podieľať na ich diagnostike, liečbe a ošetrovaní.

5.5 V prípade, že zdravotnícki pracovníci musia robiť výber medzi potencionálnymi pacientmi na určitý druh liečby, ktorý je dostupný len v obmedzenej miere, všetci pacienti majú právo zúčastniť sa na spravodlivom výberovom konaní týkajúcom sa liečby. Výber musí byť založený na medicínskych kritériách a má sa vykonať bez diskriminácie.

5.6 Pacienti majú právo vybrať si a zmeniť svojho lekára alebo iného poskytovateľa zdravotnej starostlivosti ako aj zdravotnícke zariadenie za predpokladu, že je to zlučiteľné s fungovaním daného systému.

5.7 Pacienti, u ktorých už nie sú medicínske dôvody na ďalší pobyt v zdravotníckom zariadení, majú právo na dôkladné poučenia pred ich preložením do iného zdravotníckeho zariadenia, alebo pred prepustením domov. Preloženie sa môže uskutočniť za predpokladu, že dané zdravotnícke zariadenie súhlasí s prijatím pacienta. Po prepustení pacienta do domáceho ošetrovania by mala byť dostupná obvodná lekárska i ošetrovateľská služba, ak si to zdravotný stav pacienta vyžaduje.

5.8 Pacienti majú právo na dôstojné zaobchádzanie v súvislosti so svojou diagnózou, liečbou a ošetrovaním, ktoré sa majú poskytovať s rešpektovaním ich kultúry a hodnôt.

5.9 Pacienti majú počas trvania zdravotníckej starostlivosti, liečby a ošetrovania právo na podporu od svojej rodiny, príbuzných a priateľov, ako aj právo na duchovnú podporu a vedenie v každom čase.

5.10 Pacienti majú právo na úľavu vo svojom utrpení v súlade so súčasným stavom poznania.

5.11 Pacienti majú právo na humánnu terminálnu starostlivosť a právo na dôstojnú smrť.

6. Uplatnenie

6.1 Uplatnenie uvedených práv predpokladá, že sa na to vytvoria primerané prostriedky.

6.2 Uplatnenie týchto práv musí byť zabezpečené bez diskriminácie.

6.3 Pri uplatňovaní práv možno pacientov podrobiť iba takým obmedzeniam, ktoré sú v súlade s chartou ľudských práv a s postupom určeným podľa zákona.

6.4 Ak pacient nemôže uplatniť uvedené práva sám, majú sa uplatňovať prostredníctvom jeho právneho zástupcu alebo osoby, ktorú pacient na to poveril. Ak právny ani osobný zástupca nebol určený, treba zvoliť iné spôsoby zastupovania.

6.5 Pacienti musia mať prístup k takým informáciám a poradenstvu, ktoré im umožnia uplatniť práva uvedené v tejto deklarácii. Ak sa pacienti nazdávajú, že sa ich práva nerešpektovali, musí sa im umožniť podanie sťažnosti. Okrem prístupu k súdom musia existovať nezávislé mechanizmy na úrovni zdravotníckych zariadení, resp. iných úrovniach na uľahčenie procesu podávania, sprostredkovania a posudzovania sťažnosti. Tieto mechanizmy musia okrem iného zabezpečiť, aby informácie, ktoré sa týkajú sťažností, boli pre pacientov dostupné a aby bola pre pacientov k dispozícii nezávislá osoba na konzultácie o voľbe najvhodnejšieho postupu v danom prípade. Tieto mechanizmy majú v prípade potreby zabezpečiť aj pomoc a právne zastupovanie v záujme pacienta. Pacienti

majú právo na dôkladné, spravodlivé, efektívne a okamžité posúdenie a prešetrenie svojich sťažností, ako aj na informáciu o ich výsledku.

(Nemčeková a kol., 2004, s. 201-205)

Príloha D

CHARTA PRÁV PACIENTA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Zdravie je jednou z najdôležitejších ľudských hodnôt. Podľa definície Svetovej zdravotníckej organizácie je „zdravie stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody a nielen neprítomnosť choroby alebo postihnutia.“

Každý je zodpovedný za ochranu a podporu vlastného zdravia, ale zároveň sa očakáva, že spoločnosť na to zabezpečí primerané podmienky.

Každý má právo na zdravé životné podmienky a zdravé životné prostredie, na ochranu zdravia, na zdravotnú starostlivosť a zodpovedajúcu pomoc v prípade choroby, ohrozenia chorobou alebo ak je poškodenie zdravia trvalé. Pod ochranou zdravia treba chápať všeobecne prevenciu a primárnu prevenciu osobitne, ako aj predchádzanie poškodeniam zdravia. Obnova zdravia je liečebný proces vrátane rehabilitácie (dlhodobá obnova zdravia).

Jednotlivé práva pacientov v zdravotnej starostlivosti sa zakladajú na práve človeka na ľudskú dôstojnosť, na sebaurčenie a na autonómiu. Právo na zdravotnú starostlivosť sa definuje ako právo na využívanie výhod zdravotníckeho systému a zdravotníckych služieb, ktoré sú v štáte dostupné.

Každý má právo na prístup k takému štandardu zdravotnej starostlivosti, ktorý je v súlade s právnymi predpismi platnými v Slovenskej republike a so súčasným stavom lekárskej vedy. Pri uplatňovaní práv možno pacientov podrobiť iba takým obmedzeniam, ktoré sú v súlade s Deklaráciou ľudských práv. Právo na zodpovedajúcu kvalitu zdravotnej starostlivosti znamená, že práca zdravotníckych pracovníkov musí byť na vysokej profesionálnej úrovni. Cieľom zdravotníckej legislatívy je zaručiť, aby právne predpisy odrážali uvedené princípy.

Článok 1

Ľudské práva a slobody pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti

1. Každý má právo, aby sa jeho základné ľudské práva a slobody pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti rešpektovali.
2. Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti sa zakazuje akákoľvek diskriminácia z dôvodu rasy, farby pleti, pohlavia, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

Článok 2

Všeobecné práva pacientov

Každý, kto je telesne alebo duševne chorý alebo postihnutý alebo kto je ohrozený takýmto stavom, sa považuje za pacienta a má právo na preventívnu starostlivosť, diagnostiku a liečbu v záujme obnovy zdravia alebo zmiernenia následkov takéhoto stavu alebo zabránenia ďalšieho zhoršovania stavu.

1. Pacient má právo na takú ochranu zdravia vrátane prevencie, akú zaručujú právne predpisy upravujúce zdravotnú starostlivosť.
2. Pacient má právo usilovať sa dosiahnuť najvyššiu možnú úroveň zdravia.
3. Pacient má právo na poskytnutie zdravotnej starostlivosti na základe svojho zdravotného stavu a podľa stupňa zdravotného postihnutia. Štát utvára podmienky na to, aby sa zdravotná starostlivosť poskytovala na odbornej úrovni, plynule, sústavne a aby bola dostupná.
4. Pacient má právo na rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti.
5. Pacient má právo na výber a zmenu lekára a zdravotníckeho zariadenia s výnimkou obmedzení, ktoré ustanovuje osobitný zákon.
6. Pacient má v prípade vážneho ohrozenia života alebo zdravia právo na lekárske ošetrovanie v ktoromkoľvek čase v najbližšom zdravotníckom zariadení.
7. Pacient má právo na to, aby ho lekár poskytujúci ambulantnú zdravotnú starostlivosť v prípade potreby odoslal na vyšetrenie k lekárovi poskytujúcemu sekundárnu a následnú zdravotnú starostlivosť.
8. Pacient má právo zúčastňovať sa na procese zdravotnej starostlivosti, spolurozhodovať o jej poskytovaní a liečení.
9. Pacient má právo na zdravotnú starostlivosť, ktorá sa vyznačuje vysokou profesionálnou úrovňou, využívaním modernej techniky, ale aj dôstojným, etickým a humánnym prístupom.

Článok 3

Právo na informácie

Informácie o poskytovaných zdravotníckych službách a dostupnej liečbe sú verejné, aby ich mohol využívať každý na základe princípov uvedených v čl. 1 a v čl. 2.

1. Pacient má právo byť jemu zrozumiteľným spôsobom informovaný o svojom zdravotnom stave vrátane povahy ochorenia a potrebných zdravotných výkonoch, na požiadanie aj písomnou formou. V prípade maloletých pacientov alebo pacientov

pozbavených spôsobilosti na právne úkony, prípadne s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony je potrebné zvoliť vhodnú formu informácie a informovať zákonného zástupcu.

2. Pacient má právo byť informovaný o nákladoch poskytnutých zdravotníckych služieb a o cene liekov a zdravotníckych pomôcok, ktoré uhrádza. Zdravotnícke zariadenie je povinné umiestniť na viditeľnom mieste cenník vybraných výkonov zdravotnej starostlivosti, ktoré uhrádza pacient.

3. Pacient má právo nebyť informovaný v prípade, že o to požiada. Vyhlásenie pacienta, že si neželá byť informovaný, je potrebné urobiť v písomnej alebo v inak preukázateľnej forme. Ak pacient odmietne úplné poučenie, lekár je povinný poskytnúť mu vhodné poučenie. Spôsob poučenia pacienta treba zaznamenať do zdravotnej dokumentácie. Ak pacient oznámil, že nechce byť informovaný, informácie sa mu neposkytnú za predpokladu, že neposkytnuté informácie nebude na úkor samotného pacienta alebo iných osôb.

4. Pacient alebo jeho zákonný zástupca má právo nahliadať do zdravotnej dokumentácie a robiť si z nej na mieste výpisky.

5. Pri prepustení zo zdravotníckeho zariadenia má pacient právo vyžiadať si písomnú správu o diagnóze, o priebehu ochorenia a liečbe svojho ochorenia.

6. V prípade úmrtia pacienta má právo nahliadnuť do zdravotnej dokumentácie manžel, manželka, plnoleté osoby, ktoré s ním žili v čase úmrtia v spoločnej domácnosti a plnoleté deti, ak deti nie sú, rodičia.

Článok 4

Súhlas pacienta

1. Informovaný súhlas pacienta je podmienkou každého vyšetrovacieho a liečebného výkonu.

2. Pacient má právo odmietnuť alebo prerušiť zdravotný výkon s výnimkou prípadov ustanovených platnými právnymi predpismi.

3. Ak sa súhlas pacienta nedá získať a zdravotný výkon je nevyhnutný a neodkladný, možno tento výkon urobiť aj bez jeho súhlasu.

4. Odobrať orgány z tela živého darcu za účelom ich prenosu do tela inej osoby v záujme liečenia možno len vtedy, keď je darca plne spôsobilý na právne úkony a ak s takýmto odberom vyjadril svoj súhlas písomnou formou. Svoj súhlas môže darca pred odberom kedykoľvek odvolať.

5. Odobrať orgány z tel mŕtvych na účely transplantácie alebo vedecko-výskumné ciele možno iba vtedy, ak osoba počas svojho života neurobila písomné alebo inak preukázateľné vyhlásenie, že s týmto zásahom do svojej telesnej integrity nesúhlasí.

6. Informovaný súhlas v písomnej forme je podmienkou zaradenia pacienta do vedeckovýskumných štúdií a zaradenia do vyučovania klinických predmetov. Tento súhlas môže pacient kedykoľvek odvolať.

Článok 5

Súhlas v prípade pacientov, ktorí nie sú spôsobilí o sebe rozhodovať

1. Za maloletého pacienta alebo pacienta s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony alebo pacienta pozbaveného spôsobilosti na právne úkony udeľuje súhlas jeho zákonný zástupca alebo opatrovník alebo osoba, ktorá má maloletého v pestúnskej starostlivosti.

2. Ak súhlas pacienta s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony alebo súhlas zákonného zástupcu pacienta pozbaveného spôsobilosti na právne úkony nemožno dosiahnuť, je potrebný na výkon súhlas odborného konzília. Tento výkon možno urobiť aj bez tohto súhlasu, keď je bezprostredne ohrozený život pacienta.

Článok 6

Dôvernosť

1. Všetky informácie o zdravotnom stave pacienta, diagnózach, liečbe a prognóze a aj všetky ostatné informácie osobného charakteru sú dôverné počas života pacienta aj po jeho smrti. Právo na dôvernosť údajov a na ich ochranu sa týka tak doby ich spracovania, ako aj výmeny údajov, zahrňujúc právo ochrany údajov a informácií aj v počítačovej forme.

2. Údaje zo zdravotnej dokumentácie možno poskytnúť na základe písomného odôvodneného vyžiadania prokurátorovi, vyšetrovateľovi, policajnému orgánu alebo súdu formou výpisov.

3. Zdravotnícke zariadenie uchováva kompletnú zdravotnú dokumentáciu o pacientovi po dobu 50 rokov po úmrtí pacienta.

4. Informácie o pacientovi a prístup k jeho zdravotnej dokumentácii sa môžu poskytnúť na štatistické a vedecké účely v súlade s platnými právnymi predpismi.

Článok 7

Liečba a starostlivosť

Každý má právo na takú zdravotnú starostlivosť, akú si vyžaduje jeho zdravotný stav vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a aktivít na podporu zdravia. Zdravotnícke služby musia byť dostupné a poskytovať sa na princípe rovnosti, bez diskriminácie a podľa finančných, ľudských a materiálnych zdrojov v spoločnosti.

1. Pacient má právo vedieť základné údaje (meno, priezvisko) o pracovníkoch v zdravotníctve, ktorí sa o neho starajú a liečia ho.
2. Po prijatí do zdravotníckeho zariadenia sa vyšetrenie, liečba a prípadný pobyt pacienta v zdravotníckom zariadení uskutočňujú v súlade so zásadami práva na ľudskú dôstojnosť a na zachovanie intimity pacienta. Zdravotné výkony sa zo strany zdravotníckych pracovníkov pos so zásadami etického a dôstojného prístupu.
3. Pacient má právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti s ohľadom na jeho zdravotný stav a) v dohodnutom alebo v primeranom čase, b) podľa dohodnutých a odsúhlasených podmienok, c) čo v najkratšom čase, ak ide o akútne alebo život ohrozujúci stav.
4. Po dohode so zdravotníckym zariadením má žena právo, aby s ňou pri pôrode bola dospelá osoba, ktorú si vyberie.
5. Pacient má právo na primerané pokračovanie liečby vrátane spolupráce medzi rôznymi zdravotníckymi zariadeniami.
6. Pacient má právo využívať podporu svojej rodiny a priateľov počas poskytovania zdravotnej starostlivosti pri dodržiavaní podmienok ustanovených zdravotníckym zariadením.
7. Ak pominú dôvody na ďalší pobyt pacienta v zdravotníckom zariadení, pacient musí byť informovaný o dôvodoch svojho prepustenia alebo presunu do iného zdravotníckeho zariadenia a o ďalšom liečebnom postupe spôsobom, ktorý je v súlade s platnými právnymi predpismi.
8. Ak je do ústavnej starostlivosti prijaté dieťa mladšie ako šesť rokov, možno s ním prijať na základe odporúčania ošetrojúceho lekára aj sprievodcu. Pri prijatí dieťaťa staršieho ako šesť rokov a dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky, možno po posúdení jeho psychického a fyzického stavu s ním prijať na základe odporúčania ošetrojúceho lekára a so súhlasom revízneho lekára aj sprievodcu. Pobyt sprievodcu sa považuje za ústavnú starostlivosť.

Článok 8

Starostlivosť o nevyliciteľne chorých a umierajúcich

1. Pacient má právo v nevyliciteľnom štádiu ochorenia na takú úľavu a zmiernenie bolestí, ktoré zodpovedajú súčasným vedomostiam a možnostiam zdravotnej starostlivosti o umierajúcich.
2. Nevyliciteľne chorý a umierajúci pacient má právo na humánnu starostlivosť.
3. Pacient má právo, aby ho v posledných chvíľach života sprevádzala osoba podľa jeho želania.
4. Pacient má právo na dôstojné umieranie.
5. Pacient má nárok na dôsledné rešpektovanie písomnej žiadosti nebyť resuscitovaný alebo odmietnuť aplikáciu liečebných zákrokov a postupov. Ak pacient napriek náležitému vysvetleniu odmieta potrebnú zdravotnú starostlivosť, lekár si od neho vyžiada vyjadrenie o jej odmietnutí v písomnej alebo v inak preukázateľnej forme.

Článok 9

Podávanie sťažností

1. Pacient má právo podať sťažnosť, ak sa domnieva, že sa porušilo jeho právo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti.
2. Sťažnosť môže pacient podať riaditeľovi štátneho zdravotníckeho zariadenia, v ktorom sa mu poskytla zdravotná starostlivosť, štátnemu okresnému lekárovi, štátnemu krajskému lekárovi, Ministerstvu zdravotníctva Slovenskej republiky, stavovským organizáciám a ďalším inštitúciám.

Článok 10

Náhrada škody

Pacient má na základe rozhodnutia súdu nárok na náhradu škody, ktorá mu vznikla pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, podľa platných právnych predpisov.

(Nemčeková a kol., 2004, s. 206-211)

Príloha E

PRÁVA UMIERAJÚCEHO PACIENTA

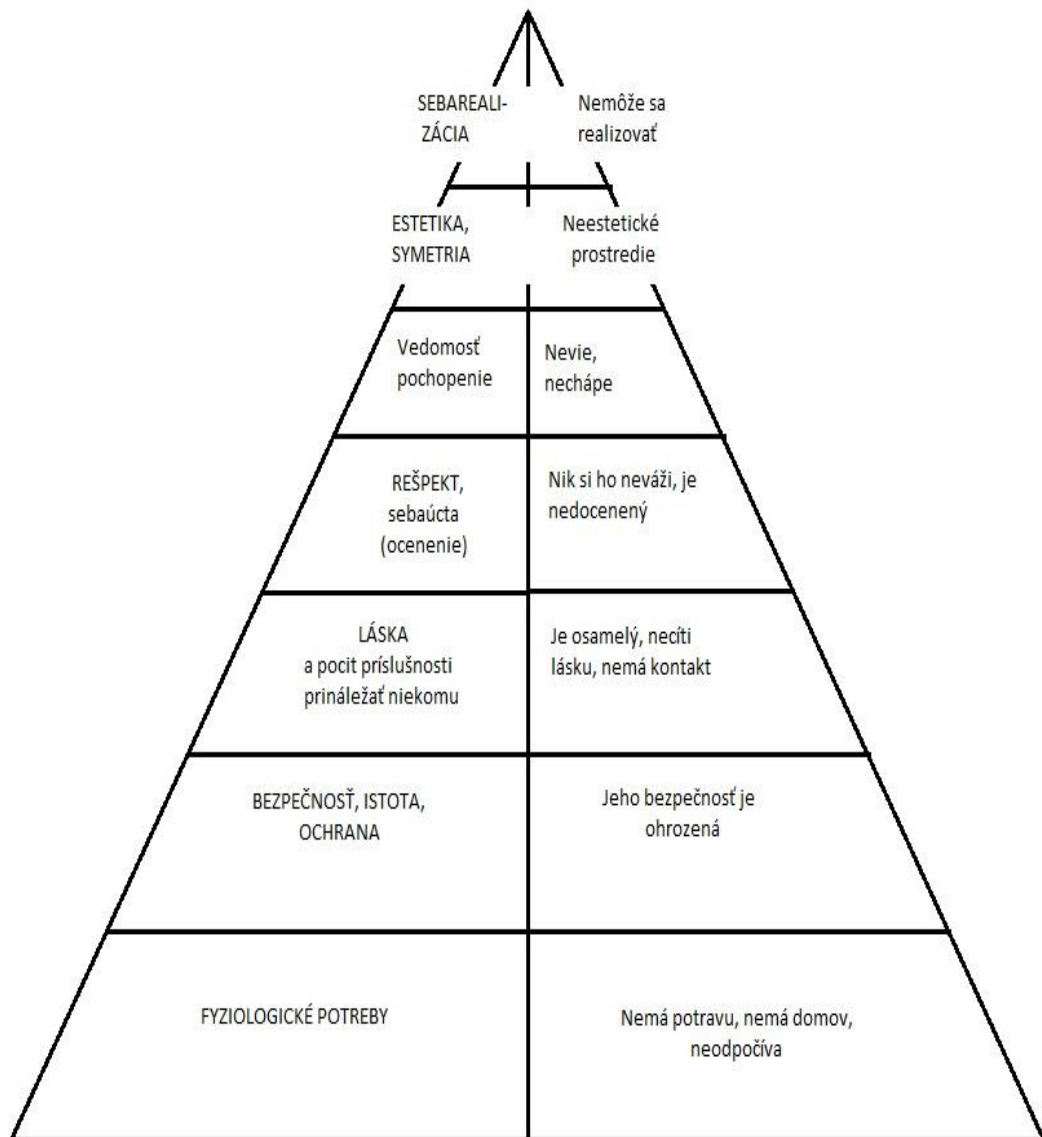
Umierajúci:

1. Má právo na to, aby sa so ním zaobchádzalo ako so živým človekom až do jeho smrti.
2. Má právo udržiavať si nádej, nech je už zameraná na čokoľvek.
3. Má právo na poskytovanie starostlivosti ľuďmi, ktorí dokážu udržiavať jeho nádej, nech už sa situácia zmení akokoľvek.
4. Má právo vyjadriť svoje city týkajúce sa blížiacej sa smrti, a to svojím vlastným spôsobom.
5. Má právo zúčastniť sa na rozhodnutiach, ktoré sa týkajú starostlivosti o neho samotného.
6. Má právo očakávať nepretržitý medicínsky i ošetrovateľský záujem, aj keď sa budú musieť liečebné ciele nahradiť cieľmi sledujúcimi udržanie jeho pohody.
7. Má právo na to, aby nezomieral osamotený.
8. Má právo na oslobodenie od bolesti.
9. Má právo na čestné odpovede na jeho otázky.
10. Má právo na to, aby ho nikto neklamal.
11. Má právo na to, aby mu vo chvíli, keď si uvedomí hroziacu smrť, pomohla jeho rodina a zároveň, aby pomoc bola poskytnutá aj jeho príbuzným.
12. Má právo zomrieť pokojne a dôstojne.
13. Má právo ponechať si svoju individualitu a nebyť súdený za svoje rozhodnutia, ktoré môžu byť v protiklade so stanoviskami iných.
14. Má právo na rozhovory a rozširovanie svojich náboženských alebo duchovných názorov bez ohľadu na to, čo znamenajú pre iných.
15. Má právo očakávať, že neporušiteľnosť ľudského tela sa bude rešpektovať aj po smrti.
16. Má právo na to, aby sa o neho starali citliví, starostliví a skúsení ľudia, ktorí sa budú snažiť porozumieť jeho potrebám a ktorým prinesie ich konanie po konfrontácii so smrťou určité uspokojenie.

(PRÁVA UMIERAJÚCEHO PACIENTA, 2001, s. 8)

Príloha F Maslowova pyramída potrieb (Centková, Balogová, 2007, s. 119)

Príloha G Vplyv bolesti na kvalitu života (Centková, Balogová, 2007, s. 111)

